

9. РЕЗЮМЕТА НА НАУЧНИТЕ ТРУДОВЕ ПО Т.8 НА ХАРТИЕН И ЕЛЕКТРОНЕН НОСИТЕЛ

от д-р Любомир Николов Кутин

А. Научни публикации по дисертационния труд

1. **Самостоятелна** - Понятието „младежка култура“. “Научният продукт-проблеми и перспективи” (сб.), Варна 1990, с. 56 – 60, Достъпна в интернет: http://lykutin.blogspot.com/2012/03/blog-post_2993.html

Характеристиките на младежката култура се изразяват в *дистанциране от официално приетите класически образци*. В своите най-крайни форми тя се проявява като *субкултура и контракултура* - отрича цялата култура като причина за съвременните катаклизми в обществото.

Младежката култура е в съгласие с онези философски идеи, които се *противопоставят на безкритичното възприемане на нормите в цивилизацията* (Русо, Киркегор, Ницше, Торо, Вебер, Сартр, Маркузе). Тя е специфично продължение на дионисиевата и средновековна карнавална празничност, със стремежа за преобръщане на всекидневните стереотипи. Младежката култура е и *урбанизиран фолклор*, доколкото нейната естествена среда е големият град, където са разкъсани патриархалните връзки и личната зависимост.

Зараждането на младежката култура произтича от *еманципацията на младежта от традиционните институции за контрол върху поведението ѝ* (семейството, рода, местната общност, а впоследствие и образователните институции). Новите производствени технологии пораждат и нова психологическа нагласа в младия човек - *отлагане на социалните ангажименти* в името на по-висококвалифицирана специалност, която той трябва да усвои в училище, колежа и университета. От друга страна наложените либерални ценности и обществено устройство в света откриха широко пътя към обучението на младежи от различни социални слоеве. По време на „студената война“ младежката култура е своеобразен *контрапуткт на геополитическите противоречия*.

В съвременната ситуация културните индустрии създават *нови пространства за социални контакти*. Те се фокусират в някоя ключова дейност в сферата на свободното време (мотоспорт, компютри, дискотеки, рок концерти, футболни срещи) и се отличават от всекидневния тип телевизионно зрителство, като тип “семеино развлечение”. В условията на криза в усвояването на художествените традиции и разочарованието от неуспеха на колективистичните жизнени проекти, младежката култура създава свои *алтернативни форми за социални контакти*, които по определение са неформални. Всичко това налага нов стил на живот и на обществена изява.

2. **Самостоятелна** - Варненските фестивали между културата и туризма. сб. **Кръстопът, 1999, с. 70-75, Достъпна в интернет:** <http://lykutin.blogspot.com/2012/03/1999.html>

В публикацията се проследяват условията и възможностите, които се съдържат във фестивалите като основание за обогатяване на художественото производство и като стимул за туристическата индустрия да създава нови културно-туристически продукти.

3. **Самостоятелна** - Фестивалът между играта, зрелището и празника. Сб. “Религия и изкуство в културната традиция на Европа”, Варна, 1999, с. 95 – 99

Предмет на анализ са трите понятия, чието изследване има забележителни постижения в съвременната хуманитаристика. Дефинират се и общите им особености с художествени фестивали, които в условията на модерната и постмодерната цивилизация синтезират в себе си по специфичен начин традиционните празнично-игрови практики.

4. Самостоятелна - Фестивалът в контекста на празнично-игровата култура. Годишник на ВСУ “Черноризец Храбър”, издателство на ВСУ, Варна 2000, с. 439 – 459

Публикацията вмества в себе си голяма част от идеите, застъпени в първа глава на дисертационния труд „Фестивалът като феномен на художествената култура“. Прави се по-детайлен анализ на теоретичните източници по темата. Върху тази основа се извежда и определението за фестивал.

5. Самостоятелна - Възникване и особености на фестивалите във Варна. Сборник с материали по повод 100 годишнината от рождението на Веселин Стоянов и Димитър Ненов, Русе, 2002 г.

Проследяват се инициативите във Варна, довели до основаването на Народните летни музикални тържества през 1926 г. Голяма част от резултатите в анализа влизат в четвърта глава на дисертационния труд „Фестивалът като феномен на художествената култура“.

6. Фестивалът като феномен на художествената култура, Автореферат ва дисертационен труд, достъпен в интернет на адреси: <http://kutin.dir.bg/wm/diary/diary.php?did=343245&df=46&dflid=3> и <http://lykutin.blogspot.com/2002/09/blog-post.html>

Дисертационният труд е обсъден и насрочен за защита от секция “Информационни системи в музикалната култура” към Института за изкуствознание, сектор “Музика” към БАН. Дисертацията се състои от въведение и четири глави в обем от 194 машинописни страници, от които 9 страници с библиография с общо цитирани 192 източника и пет приложения в обем 58 страници. Защитата беше на 28 ноември, 2002 г. в Заседателната зала на Института по социология на БАН.

Авторефератът синтезира предпоставките и проблемите: липсват цялостни и задълбочени изследвания за фестивалите, а от друга страна изясняването на природата на фестивала като художествен и културен феномен е ключ за осмисляне на процесите в съвременната култура. Празничното представяне на художествени произведения неизбежно попада в зависимост от разделението на труда и техническото развитие. Това закономерно води до възникване на художествените професии и многобройните възможности за тиражиране на ценности.

Изяснени са типове фестивали, произтичащата от тях специфика на функциониране и цялото им многообразие. Анализирани са особеностите на българската фестивална практика и много по-детайлно – опитът на Варна, като първи български фестивален град.

В автореферата са формулирани конкретни изводи, които биха могли да имат непосредствен приложен ефект в няколко посоки: първо, като възможност да бъде описана и систематизирана многообразната фестивална практика; второ, като ориентир за установяването на ясни критерии и изработване на културна политика спрямо фестивалните дейности и художествения показ; трето, като предпоставка за оценки на важни тенденции в съвременното изкуство; четвърто, като указание за провеждане на

маркетингови изследвания и анализи. Част от посочените аргументи бяха “разиграни” в анкетата на дванадесет фестивала във Варна.

7. Самостоятелна - Фестивалът като феномен на художествената култура, Сталкер, Варна, 2004, 256 с.

Публикация на едноименния дисертационен труд.

Б. Научни трудове за участие в конкурса за доцент

I. Монографии

- 1. Самостоятелна - Европейски столици на културата, Изд. „НИРА Комюникейшънс” по поръчка на Община Варна, Варна, 2010 -152 с. (със 100 илюстрации и схеми), рецензенти проф. дфн Стилиян Стилиян Йотов и доц.д-р Апостол Апостолов. Монографията има издание и на английски език: *European capitals of culture, published by Nira communications, Varna, 2010 -136 p.***

Представят се основанията и целите, довели до възникването на „Европейска столица на културата“. Ситуира се многообразието от влияния на *най-мащабната общоевропейска артистична и културна инициатива* във всички обществени сфери. Синтезира се и историята на активността на Варна за присъединяване към елитния клуб на европейските градове, започнала още в далечната 1993 г., преминала през от Решението на Общинския съвет от 11 октомври 2006 г., до създаването на постоянно действащо звено в общинската администрация, ангажирано с кандидатурата.

Основната част е фокусирана върху европейските столици на културата от 1985 до 2009 г. в хронологичен ред по следните теми: основанията за избора на града, менажирането на събитието заедно с данни за бюджета, културната програма и ключовите реализирани проекти; инвестициите в инфраструктурата и дълготрайните последици за общността в града.

За извличане на необходимата информация е изследвана огромна по обем и различна по вид литература: теоретични изследвания, отчети на организаторите, периодичния печат, свидетелства на участници, сайтове... На основата на конкретен анализ са отчетени противоречията в оценките, фрагментарността, трудността в ориентацията за подбора на най-значимите събития за да се пресъздаде максимално пълнокръвна и достоверна картина са случилото се.

В монографията са изведени три основни извода. Първо, нейното съдържание е своеобразна биография на все по-голямото значение на межкултурния диалог в общуването на различните части от Стария континент.

Второ, при добро управление културният сектор не само черпи от вечно недостигащите публични ресурси, а съумява да генерира траен и осезаем икономически растеж. Примерите в текста са многобройни и се измерват в конкретни показатели: увеличен брой туристи, повишен интерес към мястото, разрастване на съществуващите и развитие на нови културни индустрии, приток на частни и публични инвестиции от страната и чужбина.

И на трето място, инициативата *Европейски столици на културата* съдържа неизчерпаеми възможности за промяна в качеството на живот на милиони европейци. Тук става въпрос не просто за подобрения на всекидневния бит, а за такива по-трудно видими от пръв поглед реалности: по-голяма сплотеност, нови условия за разгръщане на творческите способности, приобщаване на децата, младежите и хората в неравностойно положение към активен социален живот.

II. Студии

1. **Самостоятелна - Варненският оперен театър. Сб. 10 книги за Варна - 2008, Сдружение «Книги за Варна», с.183 – 212, Варна, 2010 (с 16 илюстрации и две приложения – премиери по азбучен ред на композиторите и директори, оглавявали института), достъпна в интернет на адрес: http://www.opera.tmpcvarna.com/images/za_operata/d-r-lubomir-kutin_za_opera_varna_kniga.pdf**

На основата на богат документален материал, по-голямата част от който е предоставен от бивши музиканти на Варненска опера, се проследяват основните събития, довели до създаването на културния институт. Проучена е и *музикалната периодика*, посветила рецензии, отзиви и коментари за Варненска опера. Особено ценни са *данните, свързани с бюджета, числения състав и продукцията* на Държавна опера – Варна в периода 1989 – 2009, включително и след сливането ѝ с Варненска филхармония и преобразуването на двата института в Оперно-филхармонично дружество. В специално приложение е систематизиран и описан *репертоарът* на театъра в периода 1947 – 2009, както и *управлявалите го директори през годините*. Дефинират се *етапите в дейността на Варненска опера* на основата на предварително структурирани критерии, свързани с формата на организация, межкултурния обмен, взаимоотношенията с местната и централна власт, особености на артистичния състав.

2. **Съавторство - Календар на културните събития в Столична община – реалности, проблеми, перспективи, Обсерватория по икономика на културата, DMT Product, София, 2013, 48 с., (с 13 илюстрации)**

Изданието е в рамките на Проект „Разработване на по-прозрачен, ефективен и ефикасен механизъм за подбор, мониторинг и оценка на събитията в календара на културните събития на столична община“, осъществен с финансовата подкрепа на Столична община по Програма „Европа 2012“. Направен е анализ на действащите административни документи по темата. Установени са редица слабости в тях, свързани с това, че формулираните цели значително надхвърлят възможностите и рамките на един културен календар.

По отношение на финансираните събития са установени сериозни различия *между декларираните в официалните документи цели и реализираните дейности*. Дефинирането на голяма част от събитията не отговаря на действителното им съдържание. Така например, един международен фестивал получава етикета „събитие с национално и местно значение“, а друга локална проява се причислява към международните културни форуми. Логична последица от посочените проблеми е липсата на цялостна визия и аргументи в приоритетите за подкрепа на едни или други събития.

В процеса на изследването са събрани данни за 25 фестивала, които се провеждат на територията на Столична община. Обект на анализ и наблюдение са техния административен капацитет, художествен профил, структура на бюджетите, публичност и партньорство с туризма.

Направени са и конкретни препоръки: фестивалите се нуждаят в по-голяма степен от изясняване на своята *идентичност*, фокусиране върху определени *послания и стандарти за качество*; да се поощрява провеждането на *събития и в по-слабо активните сезони* като есента и зимата; да се увеличи вниманието към *бизнес ориентираните инициативи*, които допълват културните събития - панаири, изложения и борси; да се активизират *взаимоотношенията с Балканския полуостров и страните*

от Източна Европа; в рамките на фестивалите да се планират повече събития с цел дебатирание и на важни обществени проблеми; фестивалите по-често да се обръщат към непознати произведения от по-близкото и далечно минало; да се организират повече събития, които да популяризират движимото и недвижимо културно наследство; по-активната подкрепа на събития, свързани с перформанс, хип-хоп и други форми на улична и младежка култура; повече възможности за достъп на хора със специални нужди; да се въведат и по-надеждни инструменти, които да регистрират по-точно профилът на публиката; по-активно предлагане на художествени продукти спрямо финансово преуспели хора; по-добро документиране на събития и по-надеждни методи за регистриране на публичния интерес и отзвук.

3. Съавторство - Научни трудове на Русенския университет – том 52, серия 5.2. Политологически и културологични аргументи в полза на кандидатурата на Русе за Европейска столица на културата, достъпна в интернет на адрес: <http://conf.uni-ruse.bg/bg/docs/cp13/5.2/5.2-4.pdf>

Студията е резултат от съвместната работа на преподаватели от университета, докторанти и експерти, посветена на изготвянето на апликационната форма на Русе за Европейска столица на културата. Събрана и анализирана е огромно количество информация, свързана с миналото, културните институти, фестивали, партньорства в различни сфери. Основно внимание е отделено на принадлежността на Русе към Дунавския макрорегион в Европа. Независимо от отпадането в надпреварата още на първия етап, в [предварителния доклад международното на жури](#) програмата и концепциите, заложили във формуляра за кандидатстване, се определят като „солидни и интересни“.

Част от идеите на екипа се реализират от Общинската фондация „Русе – град на свободния дух“ и в изпълнението на редица дейности в рамките на Дунавската стратегия.

4. Самостоятелна - „Антропологически, социокултурни и художествени характеристики на българските фестивали“ (с 15 илюстрации и схеми), в изданието „Българските фестивали: категории и системи за оценка“, „Авангард Прима, София, 2014 г. рецензенти проф. д-р Николай Йорданов, доц. д-р Биляна Томова.

В студията се представят данните от социологически изследвания на български фестивални събития от цялата страна.

Фестивалите в изследването се оценяват като форуми за обществена оценка на личности и художествени факти. Проследява се как българските фестивали се отнасят спрямо традициите и иновациите. Изясняват се и начините, по които и артистичните форуми изявяват локални специфики, мобилност, межкултурен и творчески обмен на артисти, идеи, стилове и направления. Аргументират се и възможностите за устойчивост в постигането на дългосрочен ефект. Обект на анализ са и артистичното участие, художествените характеристики на фестивалната програма и публиката. Представени са актуални данни за човешките ресурси, приходите, разходите, съдържанието на художествените програми, косвените икономически ефекти на анкетирания фестивали.

5. Самостоятелна – «Принципи и особености на наблюдението и оценката на фестивали“ (с 6 илюстрации и схеми), в изданието „Българските фестивали: категории и системи за оценка“ Авангард Прима, София, 2014 г. рецензенти проф. д-р Николай Йорданов, доц. д-р Биляна Томова.

Студията се основава на теоретичния анализ на феномена „фестивал“. Представени са *съществуващи практики на сертифициране на културни и художествени дейности*. Изведени са конкретни примери от България, Европейската фестивална асоциация и Унгария. Направен е преглед на *действащите стандарти в сферата на стратегическото планиране у нас*. Формулирани са конкретни препоръки за процеса на *наблюдение и оценка на фестивалите* в България – включително примерни въпросници, оценъчни карти, анкети и др.

Двете студии (т.1 и т.2.) са събрани в общо книжно тяло и представляват интерес за организаторите на фестивални събития, широк кръг специалисти в сферата на културата, изкуствата, медиите, маркетинга и комуникациите, публичната администрация, финансите и стратегическото планиране.

III. Научни статии

1. **Самостоятелна - Мотиви в естетическите възгледи на Добри Христов.** Сб. „Добри Христов и българският ХХ век“, Институт за изкуствознание на БАН, София, 2005, с. 185-189, достъпна в интернет на адрес: http://lykutin.blogspot.com/2012/03/blog-post_03.html

Статията представя естетическите възгледи на Добри Христов в контекста на културните процеси на Стария континент от края на ХІХ в. Интересът на Добри Христов към народната песен и източно-православната музикална традиция кореспондира със засиления интерес на творците от различни изкуства по онова време към неподправената жизненост на традиционните култури.

Добри Христов защитава възгледа, че гаранция за здравите основи и успешното развитие на модерната българска музика е *възпитанието на младите*. В тази връзка той възлага големи надежди на *хоровото изкуство*, Негодува, че се загърбва *българската песен в училищата*. Разтревожен е, когато повсеместно се налага съмнителният вкус на слабо образовани музиканти.

Добри Христов е и един от първите български интелектуалци, които анализират *противоречивите последици от навлизането на техниката в изкуството*. Друг основен проблем, който поставя, е отношението към европейските художествени достижения. Изостаналостта на българите съжителства с преимуществата, породени от „Сложният и мъчно доловим музикален ритъм на народите от Близкия и Далечен изток в най-комплектен вид е синтезиран в българската народна музика.“

2. **Самостоятелна - Фолклорният туризъм във Варна.** Сб. «Българският туризъм. Приоритети за развитие», с. 147 – 157, Славена, Варна, 2007, достъпна в интернет на адрес: <http://lykutin.blogspot.com/2007/08/blog-post.html>

В статията се дефинира термина «фолклорен туризъм» като система от *комплексни дейности, насочени към посещаване на туристите в локални културни практики*. В системата на туристическата индустрия фолклорният туризъм следва да се причислява към културния туризъм, доколкото специален обект са артефактите на човешката дейност, а не природната среда.

Прави се преглед на съществуващите ресурси за развитие на фолклорния туризъм: съхранени обекти, автентични практики и традиции; добре образовани специалисти; интересни инициативи; сравнително добра материална база. Като основен недостатък се дефинират *недобрата нормативна уредба, слабостите в организацията* на различните, свързани с подотрасъла дейности и *отсъствието на системни връзки с действащите актьори*.

За да се конкретизират проблемите и възможностите са представени гледните точки на Белчо Станев, основател на Международната фолклорна танцова академия, Веселина Савова, мениджър на Панаира на занаятите и изкуствата във Варна, екскурзоводи и участници в Международния фолклорен фестивал - Варна

В интервютата, проведени с тях, се съдържат конкретни препоръки: да се *създадат търговски обекти*, които продават автентични български предмети и изделия; част от курортния фонд на общината да се изразходва за подобряване на инфраструктурата, включително и за целите на *за изложения на продукти* на традиционната култура; *данъчни преференции при набавяне на предмети* с етнографска и антикварна стойност; произвеждането на *качествени информационни материали* – пътеводители, аудиовизуални продукти, които адекватно да популяризират града и региона; организирането на периодична квалификация за повишаване информираността на екскурзоводите за фолклора и историята на обектите за посещение.

- 3. Самостоятелна - Варна – кандидат за европейска столица на културата - реалности, нагласи, възможности, сб. 10 книги за Варна - 2007, Сдружение «Книги за Варна», Варна, 2008 с. 421 – 451 (с 8 илюстрации), достъпна в интернет на адрес:**

<http://kutin.dir.bg/wm/files/login.php?df=708&dflid=3&ERROR=CURVEHANDS>

Изследването, посветено на предварителните нагласи за възможностите на Варна да получи домакинството на Европейска столица на културата, беше осъществено по поръчка на Община Варна в периода юли - октомври 2007 г. В него активно участваха стажанти от СУ „Св. Климент Охридски“. Предмет на проучване бяха официални документи на ЕС, изследвания по темата и културните дейности на Община Варна. Методите включваха анкети, дълбочинни интервюта и фокус групи с представители на заинтересованите страни (публични институции; визуални изкуства и архитектура; музеи и библиотеки; изпълнителски изкуства; медии; читалища; младежи, участници във фестивали). Установиха се предварителните *знания и информираност; преимуществата* на Варна; *предизвикателствата* пред варненската кандидатура; общата рамка на необходимостта от *инвестиции в културата*. За първи път в подобен род практики беше направен и своеобразен *рейтинг на фестивалите в града* по отношение на необходимостта от финансирането им.

Формулирани са и конкретни препоръки: *привличане на максимален брой граждани* в събитията; *партньорства и резидентски програми*; по-добра *репертоарна политика* на местните културни институти; *повече събития на открито*; читалищата да се модернизират и да функционират като *информационни центрове*. Инвентаризирани са *личностите, местата и събитията*, които следва да влязат в съдържанието на варненската кандидатура

- 4. Самостоятелна - Художествената музика в българското интернет пространство, сп. „Българско музиковедие“, бр. 2/2010 г., с. 130 – 155, достъпна в интернет на адрес: <http://lykutin.blogspot.com/2008/12/blog-post.html>**

Първата част от статията се дефинира термина „художествена музика“ и се проследява процесът на навлизане на съвременните средства за комуникация в музикалното изкуство. Специално внимание е отделено на възможностите на интернет за популяризиране на художествената музика сред най-широки обществени слоеве.

Във втората част се представят резултатите от изследване на български сайтове, специализирани за представяне на събития в сферата на художествената музика: културни институти, културни сдружения, фестивали и информационни портали. Резултатите от анализа разкриват няколко основни проблема при администрирането на този вид сайтове: те са натоварени най-вече с *репрезентативни функции*, а не се използват като възможност за предлагане на определен вид обществена услуга, която да съветва потребителя при осъществяване на конкретен избор; *отсъства информация за събития в по-далечна перспектива; недостатъчно пълно са представени миналото и традициите*. Налага се обобщението, че българската интернет среда за художествена музика е твърде *фрагментарна, бедна откъм събития и откъм атрактивно оформление предложения*.

В последната част авторът споделя практическия си опит при създаването на интернет страницата на Оперно-филхармонично дружество – Варна. Настоява се на разбирането, че един интернет сайт следва да се възприема от неговите автори не просто като веднъж създаден и завършен продукт, а като конкретен *инструмент за популяризиране на музикалното изкуство*. В тази връзка се дават редица конкретни примери, свързани с продажби на билети по интернет, тематични изследвания от студенти-икономисти на резултатите от интернет комуникацията и връзката на един интернет сайт с комплекса от дейности, свързани с рекламата и връзки с обществеността.

5. Пространство и време в художествените фестивали (Опит за анализ на фестивалния хронотоп с позоваване на Михаил Бахтин), електронно научно издание на УНСС „Медии и обществени комуникации“ – брой 21, септември, 2014 г. <http://media-journal.info/>

Предмет на анализ е понятието „хронотоп“, разработено от Михаил Бахтин в изследванията му, посветени на поетиката на романа. В случая хронотопът се съотнася спрямо художествените фестивали. По подобие на романа, като кулминация във жанровото многообразие на словесното творчество, фестивалът е най-висок израз на публичното битие на изкуството.

Проследяват се хронотопните характеристики на *срещата*, която при фестивалите осигурява възможност на участниците да създадат временен празничен колектив и възможност за диалог на различни изкуства. Хронотопът на *пътя* при фестивалите създава конкретни условия за преодоляване на различни типове дистанции и разделения между различни култури, изкуства, както и местни жители и пътешественици. Хронотопът на *замъка* постига при фестивалните събития натоварване на паметниците от миналото с допълнителна енергия, чрез която отново възраждат своето съществуване и предназначението си на *център*. Хронотопът на *гостната-салон* превръща художествените фестивали в място за експерименти, където се „тестват“ различни художествени техники и внушения. Хронотопът на *провинциалния град*, като място на циклично битово време, превръща чрез фестивалите на малките провинциални селища в атракция, където местните жители играят „своя си“ роля – смесица от типажа на „гостоприемния домакин“ и „предприемчивия слуга“. Хронотопът на *прага* трасира при фестивалите създаването на нови тенденции и стилове в изкуството.

Специален обект на наблюдение са и времевите характеристики на художествените фестивали. Те, по подобие на романното време, създават собствен разказ (програма), в която на мястото на персонажите са изкуствата от различни епохи, видове, жанрове, автори. Фестивалната програмата селектира онези художествени факти, създадени в условията на делника, допринесли за съществуването на различните изкуства и

участниците в тях. Други структуроопределящи компоненти в протичането на фестивалното време, са *традицията, установената периодика, връзката с годишния сезон и свободното време*.

В края се прави изводът, че жанровото многообразие, както и социалното битие на изкуствата, се подчинява на инвариантни характеристики, чието по-детайлно изясняване е задача на следващи изследвания по темата.

IV. Научни доклади

1. Българските фестивали между витрината и убежището. сб. “Памет и настояще”, Русе, 2004, 19-21 март, с.62-65, достъпен в интернет на адрес: <http://kutin.dir.bg/wm/diary/diary.php?did=343254&df=46&dflid=3>

В доклада се анализират сложните отношения между *държавно-политическите структури и художествено-творческите процеси в културата*. Съществуването на българските фестивали се илюстрира чрез две метафори: витрината и убежището. Витринният показ, характерен за втората половина на ХХ в. у нас, внушава оптимизъм, бодрост и приповдигнатост. Обратно, убежището не показва, а скрива. Битувайки в него, ние се опитваме преживеем страшното и несигурно време. През 90-те години на ХХ век у нас частната инициатива (доколкото беше съхранена в социалната памет) разгърна своите възможности изключително със средствата на бързооборотните “лесни” дейности за извличане на печалби – търговия, услуги, лека промишленост, занаяти. По подобен начин са структурирани реалностите в нашата културна действителност.

В сравнение с останалите дейности в културата, фестивалите постигат *незабавен публичен ефект при относително най-малко капиталовложения*. Дейностите, свързани с културно строителство, художествено творчество или съхранение на културно-историческо наследство изискват по-дългосрочно планиране на процесите - нещо, което не може да се осъществи в условия доминирани от психологията на оцеляването.

При това положение пред фестивалите днес има два възможни изхода: *капсулиране* (превръщането им в елитен клуб, който афишира пред обществото определена кауза) или *комерсиализиране* (превръщането им в луксозна опаковка на бързоразвалящи се стоки, която постмодерната консумация още по-бързо отхвърля). И в двата случая е обречен да не изпълнява своето автентично предназначение на празник, който оплодява културните и художествено-творчески взаимодействия, осмисля по нов начин и хуманизира обществения живот.

2. Самостоятелна - Свободното време на младите хора във Варна и обществения интерес. Сб. «Хуманизъм и прагматизъм в образованието на XXI век», Национална конференция с международно участие, ИК Славена, Варна, 2005, с. 274-280 (с 5 илюстрации), достъпна в интернет на адрес: <http://kutin.dir.bg/files/5441138.pdf>

В доклада се представя проекта “Гражданска култура”. Създадената мрежа между училищата и институциите на властта във Варна е най-важният резултат, който доведе до по-тясно ангажиране на широк кръг специалисти с отглеждането и поощряването на активна гражданска позиция сред младите хора.

Представени са резултатите от анкета сред 278 младежи от девет варненски училища. Те са разделени на две подгрупи: участвали и неучаствали в проекта. По този начин се регистрират и непосредствените резултати от дейностите по проекта. *Участниците в*

проекта са по-критични към местната власт. Това от една страна се дължи на проведените срещи с нейни представители, от които се убедиха, че в нея са заложени немалки правомощия. От друга страна засилената критичност към проблемите на конкретното място е заявка за *готовността на младите да променят негативните явления* “тук и сега”.

Другите изводи от анкетата са: добре организирани образователни инициативи, свързани с работата на институциите на властта подпомага създаването на *свободно и активно обществено мнение*; училището *продължава да се счита за най-естественото място, където да се реализират обществено-полезни дейности*; голяма част от местните институции на властта, поради липса на качествен диалог с обществото, са непознати и акумулират негативни оценки за своята работа.

На основата на анализа се правят и конкретни препоръки: *диалогът между институциите на властта и училищата* е необходимо да се обогатява. Това се отнася особено за системите, подложени на най-голям корупционен натиск: *органите на реда* (полиция, следствие), *финансови институции* (митници), *лекари* (болници, лекарски практики, здравно-осигурителна каса). Отправя се препоръка институциите на властта да организират периодично “*Дни на открити врати*”, стажове и доброволчески програми; *да се обвърже учебното съдържание* по “Етика и право”, “Философия”, “История”, “Свят и личност” с практически занимания в институциите на властта; *да се популяризира всеки конкретен резултат в публичната сфера*, като следствие от диалога с публичните власти; институциите на властта, училищните ръководства и НПО да разработят *съвместна програма за повишаване на правната и административната култура на учителите и семействата* на учениците.

3. Самостоятелна - Музикално-сценичните изкуства и ценностната нагласа на младите хора, Сб. «Хуманизъм и прагматизъм в образованието на XXI век», Национална конференция с международно участие, ИК «Славена», Варна, 2005, с. 274-280 (с 5 илюстрации).

В доклада се изяснява значението на съвременните музикално-сценични жанрове за ценностната нагласа на младите хора. Специално внимание се отделя на възможностите за активизиране на диалога между културните институти и училищата. Благодворният ефект върху обучението по *музика и изобразително изкуство* е очевиден, но недостатъчен. Възпитанието на подрастващите преминава и през много по-широк кръг учебни дисциплини, където музикално-сценичните изкуства имат огромни възможности:

- *литературата* - голяма част от оперите, оперетите, мюзикълите и балетните спектакли имат за първоизточник класически текстове;
- *чуждоезиковото обучение* – наложената практиката оперните спектакли да се представят на оригиналния език е една добра форма за подобряване на обучението по чужд език;
- темите за любовта, свободата, справедливостта и хуманизма могат успешно да допълват обучението и по останалите хуманитарни дисциплини, особено в горния училищен курс: *философия, психология, етика, свят и личност* и т.н.

Друг основен въпрос, който се поставя, е свързан с нови инициативи, които да събуждат любопитство на младите към творческия процес – *Дните на открити врати*. Много възможности се съдържат и в *интернет комуникацията*.

Представят се данни от посещенията на ученици на спектакли и концерти на Оперно-филхармонично дружество – Варна. Това е добра форма и за поощрения на онези училища, учители и ученици, които популяризират музикално-сценичните изкуства.

4. Самостоятелна - Инициативата „Европейски столици на културата – лаборатория на европейската културна интеграция”, Трети международен туристически форум «Културният туризъм – бъдещето на България», Варна, 23 – 25 септември, 2010 г.

Проследява се възникването и развитието на инициативата «Европейска столица на културата» с оглед и на възможностите за по-активно сътрудничество между културния и туристически сектор.

V. Учебници и учебни помагала

1. Самостоятелна - История на културата (учебник за студентите от Колежа по туризъм – Варна), (със 131 илюстрации и приложения), Наука и икономика – Варна, 2007.

Учебникът синтезира съдържанието на широк кръг хуманитарни дисциплини, които са преподават в горния училищен курс и в университета – български език, история, философия, психология, етика, право, география. Заедно с припомнянето на вече известни факти, обстоятелства, процеси, принципи и закономерности, целта на учебното съдържание е да придаде на съществуващите знания ясно изразена *практическа насоченост*.

Изяснени са *основни понятия*, които характеризират процесите в културата. Представени са *най-важните периоди в европейската култура*. Особено внимание е отделено на *съвременните културни институции* – тяхното възникване, съществуване днес и регулация на дейността им: музеи, галерии, оркестри, оперни театри, балетни трупи, фестивали. Това е от голямо значение за усвояване на компетенции, свързани със създаването, промотирането и устойчивостта на различни културно-туристически продукти, насочени към най-широк кръг целеви групи.

VI. Други публикации (научно – популярни статии)

1. Съавторство - 11 ЕСЕТА за властта, справедливостта, достойнството – съставителство и предговор с есета на средношколци от конкурса “Младите – автори на обществената промяна”, Изд. „Славена”, Варна, 2003 г. -32 с., част от Проект „Инициатива за гражданска култура“ на фондация „Град и култура“.

В сборника са публикувани есета на средношколци, победители в конкурса „Младите – автори на обществената промяна“. Събитието е част от проекта „Инициатива за гражданска култура“, финансиран по Програма „Демократична мрежа“ на Американската агенция за международно развитие. Основната цел на проекта е стимулиране на *активна гражданска позиция сред младите хора* във Варна и региона и създаването на по-голяма прозрачност в работата на публичните институции. Съгласно регламента жури са експертите по връзки с обществеността на областната и местната администрация, съда и полицията. На заседание, непосредствено преди провеждането на конкурса те формулират задание, по което средношколците да пишат есе. Впоследствие журито оценява писмените работи по предварително определени критерии и в Деня на българската конституция 16 април, в тържествена обстановка, връчва награди.

- 2. Самостоятелна - Фестивалите на Варна. Сб. «10 книги за Варна - 2003», Сдружение «Книги за Варна», Варна, 2004, с. 44-101 (с 13 илюстрации).**

Направен е анализ на *възникването и тенденциите в съществуването на фестивалите във Варна*. В хронологичен ред по датата на основаването си, са представени 34 фестивала, някои от които са преустановили съществуването си.

- 3. Съавторство - Музеите на Варна, Сб. «10 книги за Варна- 2004», съставителство в съавторство с директорите на музеи, Сдружение «Книги за Варна», Варна, 2005. с. 81-124 (с 21 илюстрации).**

На основата на богат илюстриран материал, е представена историята, постиженията и най-ценните артефакти, които съхраняват музеите и обектите във Варна.

- 4. Съавторство - Дворецът на Варна, Сб. «10 книги за Варна – 2007», Сдружение «Книги за Варна», Варна, 2008 с. 467 – 479 (с 4 илюстрации).**

Проследена е историята в създаването на една от емблематичните обществени сгради във Варна със съответния снимков материал.

- 5. Съавторство - Читалищата на Варна, Сб. «10 книги за Варна – 2007», Сдружение «Книги за Варна», Варна, 2008 с. 480 – 496 (с 9 илюстрации)**

Представена е накратко историята и възможностите за различни културни дейности на читалищата във Варна.

- 6. Самостоятелна - Борис Луканов – Все повече се връщам към спомените си, със страх поглеждам към бъдещето (интервю), Сб. «10 книги за Варна – 2009», Сдружение «Книги за Варна», Варна, 2011, с. 335 – 346 (с 6 илюстрации).**

Една изповед на известния актьор за личната му житейска и творческа съдба, свързала го задълго с Варна и едни от запомнящите се постановки на театъра.

- 7. Самостоятелна - «Възможно ли е да бъде създадена история на Варна?», Сб. «10 книги за Варна – 2010», Сдружение «Книги за Варна», Варна, 2012, с. 223 – 227 (с 6 илюстрации).**

Статията е равносметка на текстовете, свързани с културата и традициите на Варна в поредицата «Книги за Варна». В нея се поставя и въпроса за *възможен интердисциплинарен подход*, по който да се осмисли и събере историята на града, изчистена от конюнктурни и политически обстоятелства. В неговите теоретични основания са намерили място достиженията етнологията, семиотиката, културната антропология, школата «Анали» и социологията. По този начин знанията за миналото ще бъдат гаранция за аргументирани оценки изчистени от социална динамика, с която се характеризира съвременната действителност.

- 8. Самостоятелна - Артистични фамилии на Варна: Дария Василянска и Станчо Станчев, Кина Петрова и Альоша Кафеджийски, Сб. «10 книги за Варна – 2010», Сдружение «Книги за Варна», Варна, 2012, с. 257 – 292 (с 23 илюстрации).**

Портрет на две от достойните артистични фамилии: художничката Дария Василянска, режисьора Станчо Станчев и художниците Кина Петрова и Альоша Кафеджийски в непринуден разговор за личната им съдба, свързала ги с изкуството и града през последните петдесет години. Приложени са и илюстрации, които очертават етапите на тяхната богата творческа дейност. Поставени са много проблеми, свързани с културния

живот на Варна, паметта на градската среда, съвременни визуални решения, които са в ущърб на развитието на града.

- 9. Самостоятелна - Европейските столици на културата. Критерии и правила.** в. Култура - Брой 10 (2672), 16 март 2012, достъпна в интернет на адрес: <http://www.kultura.bg/bg/article/view/19480>

Изяснява се механизма на подбор – нормативни актове, критерии, процедури – на Европейска столица на културата.

- 10. Самостоятелна - Отново за образованието. Опит за диагноза и идеи за реформи,** в. Култура - Брой 34 (2696), 12 октомври 2012, достъпна в интернет на адрес: <http://www.kultura.bg/bg/article/view/20169>

Статията е посветена на проблемите в българското образование. Предмет на анализ са многобройните деформации сред участниците в образователния процес: ученици, родители, директори, учители, образователна администрация, училищни настоятелства. Заедно с това се дават и препоръки за конкретни текстове в законопроекта за предучилищното и училищно образование, свързани със *споделянето на отговорността* за качеството на образователния процес с неправителствения сектор, засилване на *ролята на външното оценяване* като инструмент за оценка на качеството и ограничаване на частните уроци, по-голяма *публичност* и силно изразен *обществен контрол* спрямо дейността на училищните директори.

- 11. Самостоятелна - Как ще се случи българската европейска столица на културата, Антимовски хан – издание за живопис и култура,** Брой 3, 2012, достъпна в интернет на адрес: <http://www.antimovski-han.org/article.php?id=616>

Анализ на регламента, възможностите, опасностите и възможните ползи от реализацията на инициативата «Европейска столица на културата» в българските условия.